

Інституціональні складові в системі збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу

Мета статті - обґрунтувати основні складові в системі інституціонального забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в процесі здійснення сільськогосподарської діяльності.

Методика дослідження. Методи наукового пошуку: монографічний, узагальнення, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, аналіз причинно-наслідкових зв'язків економічних явищ і процесів в аграрному секторі економіки залежно від системи землекористування.

Елементи наукової новизни. Запропоновано порядок інституціонального забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі, виходячи із пріоритетності вирішення завдань локального, регіонального та загальнодержавного рівнів управління. Запропоновано модель формування збалансованого інституціонального середовища у сфері аграрного землекористування, яка базується на комплексному підході до вдосконалення системи використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі.

Практична значущість. Обґрунтовано висновок, що збалансоване використання земельно-ресурсного потенціалу в сільськогосподарській галузі має базуватись на комплексному вирішенні еколого-економічних та соціальних проблем, виходячи з інтересів аграрних формувань і територіальних громад, які формуються на локальному рівні, з урахуванням впливу як формальних, так і неформальних інститутів. Рис.: 2. Бібліогр.: 19.

Ключові слова: аграрна галузь, збалансоване землекористування, земельно-ресурсний потенціал, комплексний підхід, інституціоналізм, формальні інститути, неформальні інститути.

Сидорук Борис Орестович – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант, ННЦ «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: b_sidoruk@ukr.net

Постановка проблеми. Відмітною особливістю сучасного етапу розвитку аграрного сектору економіки України є прагнення до максимізації економічної вигоди та нехтування нормами екологічної безпеки при веденні сільськогосподарської діяльності. З метою збалансування економічної й екологічної складових у системі аграрного виробництва визначальну роль має відіграти такий напрям економічної теорії як інституціоналізм, що слугує вирішенню економіко-екологічних та соціальних проблем суспільства постіндустріального типу.

Забезпечення належних інституціональних умов для формування збалансованого землекористування є багатоаспектним комплексним завданням, що потребує наукових досліджень і вироблення відповідної системи заходів у напрямку інституціоналізації процесу використання земельно-ресурсного потенціалу аграрними формуваннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема досягнення прийнятної рівня екологічної безпеки аграрного виробництва і збалансованого рівня використання земельно-ресурсного потенціалу досліджувалася такими класиками інституціоналізму, як Т. Веблен [1], Дж. Коммонс [15], У. Мітчел [5]. Відповідно до їхніх поглядів можна стверджувати, що результати землекористування інтегровані в усі сфери життєдіяльності суспільства і суттєво впливають на її ефективність. Так, з позиції американського дослідника Т. Веблена [1], який розглядав поступальний суспільний розвиток на основі суперечностей між процесом виробництва і бізнесовою діяльністю, досягнення збалансованого рівня землекористування в контексті максимізації прибутків від «бізнесових» інституцій дає змогу інтенсифікувати виробничу діяльність таким чином, щоб мати можливість постійно отримувати високий економічний ефект від землекористування за рахунок підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Виходячи з концептуальних досліджень Дж. Коммонса, який пропонував брати за основу організації життєдіяльності суспільства правовий фактор взаємодії груп, важливим для забезпечення збалансованого рівня землекористування є законодавчо-нормативне встановлення принципів екологічної безпеки з метою охорони та відтворення навколишнього природного середовища [15]. Актуальність концепції інституцій ринку У. Мітчела полягає у дослідженні ним важливості державного регулювання економіки [5; 12, с. 142]. Автор відводить вагому роль у координації суспільного розвитку впливу держави, що є важливим у процесі збалансування землекористування.

Принципового значення у вирішенні проблеми збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу набуває необхідність формування та забезпечення дієвості базисних інститутів ринкової економіки, які стимулюватимуть удосконалення системи регулювання аграрного землекористування для того, щоб згладжувати суперечності, які виникають у процесі забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу. В контексті зазначеного К.-Ж. Бертран наголошує: «Проблема не в тому, щоб сформувати принципи, правила, а в тому, щоб домогтися... їхнього виконання. Хто говорить «ієрархічна організація», обов'язково... має на увазі «внутрішні процедури контролю»... Внутрішні процедури контролю формуються у сукупності засобів і механізмів, які забезпечують взаємодію учасників і, відповідно, злагодженість дій» [14].

Питанням формування сприятливого інституціонального середовища для ефективного розвитку сільськогосподарської галузі присвячені праці таких відомих учених-економістів, як: Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук [4], О.А. Корчинська [2], М.Ф. Кропивко, М.М. Ксенофонов, Н.В. Хміль [3], О.М. Нечипоренко [6], О.В. Ходаківська, Н.І. Бурлака [12], О.Г. Шпикуляк [13] та багатьох інших.

Цікавою є думка О. Піменової, яка стверджує, що інституційне забезпечення має передбачати, передусім, створення в сільському господарстві умов для розвитку раціональних форм господарювання [8, с. 66]. З інституціонального погляду головне полягає не в тому, які організаційно-правові форми виникають, а в тому, як вони функціонують і регулюють соціоекономічний та екологічний

розвиток у цілому і збалансоване землекористування зокрема.

Мета статті - обґрунтувати основні складові у системі інституціонального забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в процесі ведення сільськогосподарської діяльності.

Виклад основних результатів дослідження. Інституціональне середовище землекористування можна визначити як сукупність інститутів, механізмів та інструментів регулювання процесів землекористування, які спрямовані на формування й розвиток інституціональної системи землекористування, виявлення зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на ефективність використання земельних ресурсів у господарській діяльності.

У процесі трактування поняття «інститут», поділяємо погляди Д. Норта, який виокремлює три складові інститутів. До першої складової він відносить неформальні обмеження, такі як норми моралі, традиції та звичаї; до другої - формальні правила (Конституція, кодекси та закони, підзаконні акти); до третьої - механізми примусу до дотримання встановлених правил [7, с. 62-63].

Земельно-ресурсний потенціал нами запропоновано трактувати як сукупність природних ресурсів у межах певної земельної території, які визначають екологічні умови життя і діяльності соціальних груп людей, використовуються як територіальний базис для розміщення засобів виробництва і мають біологічну продуктивність для ведення господарської діяльності. У свою чергу системі збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу трактуємо як комплексне використання земельних ресурсів, побудоване на принципах задоволення зростаючих матеріальних потреб населення та еколого-ефективного використання земельних ресурсів, за якого антропогенне навантаження на земельні ресурси та природне середовище в цілому не перевищує само відновлювального потенціалу агроєкосистем і сприяє його відтворенню.

Інституціональне середовище системи збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі слід розглядати як комплексну регуляторну систему взаємовідносин агроєкосистем та суспільства в процесі аграрного виробництва, що має на меті оптимізацію землекористування з урахуванням фактичних вимог і об-

межень чинних інститутів щодо екологічного навантаження на навколишнє природне середовище і сприяння соціально-економічному розвитку на сільських територіях. Жодний суб'єкт сільськогосподарського виробництва не здатний ефективно функціонувати і розвиватися, не дотримуючи норм інституціонального середовища.

На сьогодні в Україні можна виділити такі основні проблеми у сфері функціонування інституціонального середовища системи збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі:

1) відсутність дієвої системи законодавчих норм і правил збалансованого землекористування, неузгодженість наявних інститутів та їх періодична мінливість;

2) високий рівень корупції, що перешкоджає реалізації повною мірою прав власності на земельні ділянки і спотворює врахування інтересів місцевих громад у галузі землекористування;

3) недосконалість роботи виконавчої і судової гілок влади, що є перешкодою для реалізації політики збалансованого землекористування;

4) низький рівень розвитку кооперативного руху на селі у сфері захисту прав та інтересів усіх учасників ринкових відносин від порушень законодавчих норм з боку недобросовісних землекористувачів [4, 3];

5) відсутність розвинутої інфраструктури у сфері збуту сільськогосподарської продукції дрібними аграрними товаровиробниками (невеликі переробні підприємства, державні фонди закупівель), що стають на перешкоді оптимізації структури посівних площ і формування системи сівозмін (дрібні аграрні формування вирощують лише ті сільськогосподарські культури, на які є попит і їх можна реалізувати посередницьким структурам);

6) обмежений доступ аграрних формувань (насамперед дрібних) до інформації, її асиметричність та недостовірність;

7) недосконала система перерозподілу земельної ренти внаслідок незбалансованості формальних і неформальних інститутів у сфері аграрного землекористування, які часто не відображають місцеву специфіку, що призводить до невідповідностей у системі відтворення земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі.

Наявне інституціональне середовище у сфері аграрного землекористування не від-

повідає повною мірою новим викликам економічних перетворень через значну кількість системних суперечностей, що зумовлено низькою адаптованістю чинних інститутів до сучасних ринкових умов, а також невідповідність сформованих у результаті трансформаційних змін інститутів стратегічним напрямом розвитку національної економіки.

На нашу думку, саме інституціональне середовище, окремі інститути у сфері аграрного землекористування мають створити умови для збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу аграрними формуваннями.

Для збалансування еколого-економічних і соціальних інтересів суб'єктам господарювання важливо оцінювати ефективність процесу господарювання не лише з позиції економічної вигоди, необхідно також враховувати їх вплив на стан навколишнього природного середовища й умови життєдіяльності соціальних груп на певній території. Нехтування цими аспектами у господарській діяльності може бути причиною не лише забруднення екосистем і погіршення соціальних умов для населення, а й значно ускладнить ведення господарської діяльності в майбутньому і спричинить недоотримання економічної вигоди.

Для врегулювання конфліктності суспільно-економічних відносин втручання держави є визначальним у сфері забезпечення дотримання екологічних принципів через діяльність формальних інститутів державного регулювання. Ефективність державного регулювання визначається здатністю держави задовольняти потреби соціально-економічного й екологічного розвитку за наявного економічного та природно-ресурсного потенціалу країни, а також за всебічного розвитку й удосконалення цих складових.

На сьогодні проблема інституціонального забезпечення державного регулювання процесів землекористування на регіональному та місцевому рівнях пов'язана, насамперед, із незавершеністю реформування земельних відносин. Чітко не розмежовано землі державної і комунальної форм власності. Дія чинників розвитку, зі свого боку, зумовлює формування різних структур господарювання, що й визначають рівень життя населення, демографічну ситуацію на селі, питання комплексного соціально-економічного роз-

витку сільських територій, а також стан навколишнього природного середовища [2].

Інституціоналізація державного регулювання системи землекористування передбачає вирішення таких завдань:

- розробка принципів, методів і механізмів управління землекористуванням із використанням широкого спектра важелів впливу на суб'єкти господарювання різних форм власності з метою забезпечення збалансованого використання земельних ресурсів;

- обґрунтування функцій і зв'язків у процесі управління земельними ресурсами різних органів влади та розподіл повноважень на міжвідомчому рівні у сфері збалансування землекористування, усунення міжвідомчих неузгодженостей в галузі регулювання земельних відносин;

- затвердження загальнодержавної програми використання й охорони земельних ресурсів;

- забезпечення обов'язковості виконання основних положень регіональних програм використання й охорони земельних ресурсів;

- обов'язковість складання схем і проектів землеустрою на рівні окремих землеволодінь та землекористувань, що сприятиме забезпеченню оптимальної структури агроландшафтів і покращенню еколого-економічного стану земельних угідь;

- систематизація та зосередження зусиль у напрямку реалізації Концепції збалансованого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року, затвердженої наказом Мінагрополітики України від 20.08.2003 р. № 280 та формування відповідних пріоритетів державної земельної політики.

Розвиток землекористування має визначатися виваженою еколого-економічною політикою держави, ключовою ланкою якої є збалансоване використання й охорона земельно-ресурсного потенціалу.

У стані трансформаційних змін жорсткість, властива формальним інститутам, може ставати контрпродуктивною, перешкоджаючи пошуку й утвердженню нових ефективних моделей адаптації. У цій ситуації неформальні інститути іноді краще, ніж формальні створюють передумови для самоорганізації та гнучкого пристосування до мінливих умов. При цьому варто зауважити, що на збалансованість землекористування впливають як формальні, так і неформальні

інститути, які істотно залежать від загальних інституціональних змін.

Неформальні інституції у сфері збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу аграрними формуваннями представлені: селянськими цінностями, звичаями, традиціями, моральними нормами, стереотипами, кодексами поведінки, різними психологічними особливостями тощо [10], недотримання яких не тягне за собою адміністративних санкцій, але вони відіграють вагому роль при виконанні різних домовленостей. Варто погодитися з твердженням, що «фактично роль неформальних інститутів виконує господарська етика і моральна практика... неформальні інститути виникають з інформації, яка передається за допомогою соціальних механізмів, і в більшості випадків вони є результатом, який називають культурою» [9]. Таким чином, неформальні норми й правила визначають психологічну атмосферу сільської громади і впливають на її організаційну культуру господарювання.

На рівні окремих аграрних формувань для забезпечення збалансованості землекористування й уникнення конфлікту інтересів виробників і державних органів влади важливо в організації землекористувань враховувати моральну складову і традиції господарювання, які склалися на певній території. Тому при формуванні державної політики у сфері збалансованого землекористування на локальному та регіональному рівнях і при розробленні відповідних програм територіального розвитку слід враховувати як формальні, так і неформальні інституціональні обмеження та стимули для даних територіальних агроєкосистем.

Інституціональне забезпечення збалансованого сільськогосподарського використання земельно-ресурсного потенціалу в узагальненому вигляді відображено на рис. 1.

Забезпечити розвиток інституціонального середовища в галузі збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу потрібно, враховуючи інтереси окремих аграрних формувань і малих соціальних груп, а також проблеми, що склалися на рівні місцевих територіальних громад. Інституціоналізація господарської діяльності має зважати на інтереси суб'єктів господарювання, місцевих соціальних груп і сприяти збалансованому використанню агроєкосистем шляхом забезпечення формування необхід-

них ресурсів у напрямку реалізації екологічних і соціальних цілей та базуватися на еко-

логічних принципах управління.

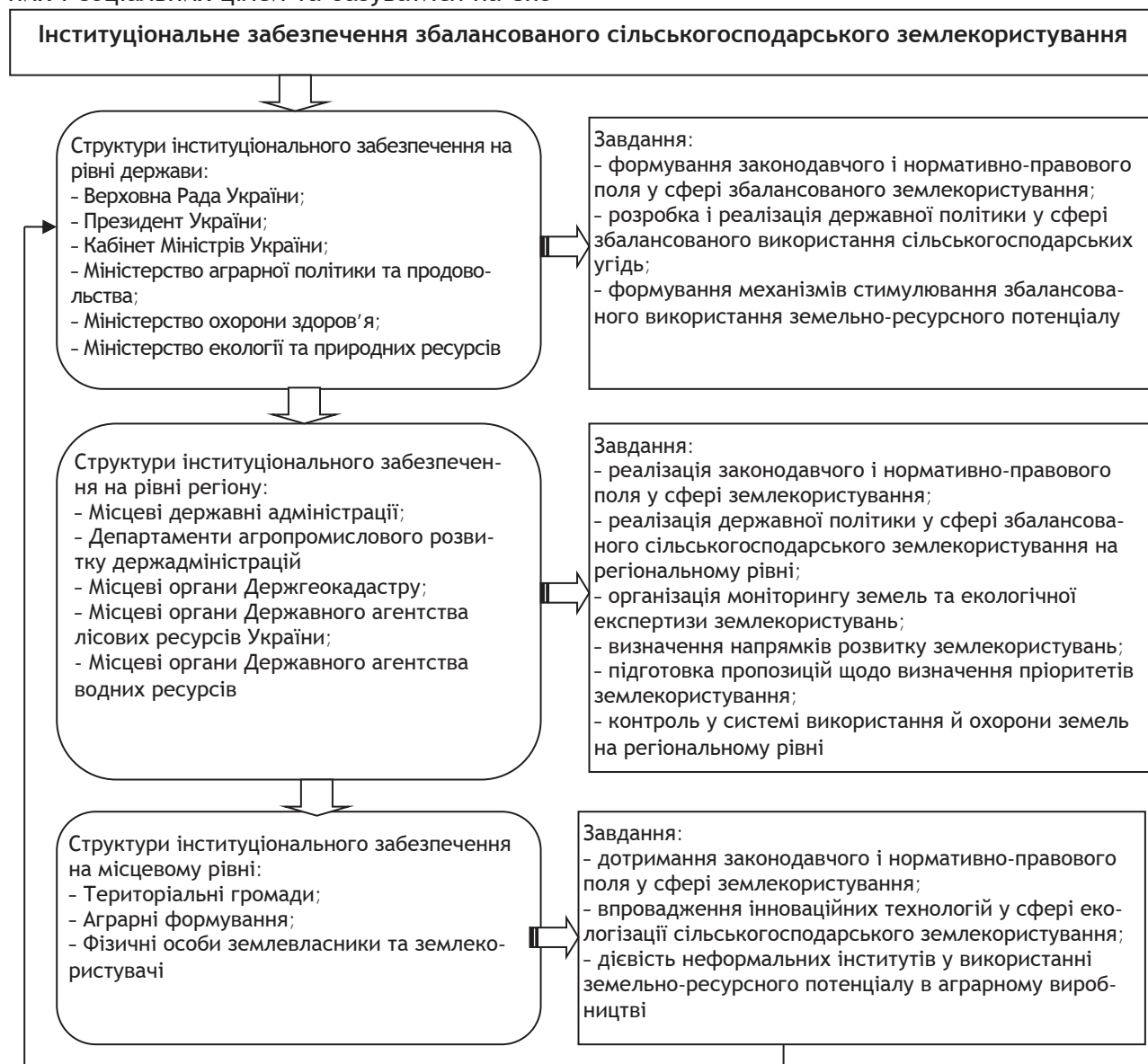

Рис. 1. Схема інституціонального забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі

Джерело: Розробка автора.

З урахуванням результатів досліджень у сфері удосконалення інституціонального середовища нами запропоновано низку важливих напрямів інституціональної модернізації аграрної галузі України:

1) створення дієвої та взаємодоповнюючої комплексної системи інститутів у галузі землекористування;

2) максимальне використання переваг місцевих природно-кліматичних та соціально-економічних факторів (від соціальних норм до географічних особливостей), що мають вирішальне значення в напрямі модернізації системи землекористування [19];

3) забезпечення розвитку внутрішніх інформаційних потоків і прозорих торгово-економічних відносин, що зумовлюють процеси створення нових, необхідних за наявних умов, інститутів;

4) формування конкурентних переваг різних напрямів сільськогосподарської діяльності та забезпечення диференціації товаровиробників, що стимулюватиме покращення еколого-економічної ефективності використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрній галузі [17];

5) розвиток інститутів державного регулювання економіки для використання усієї сукупності регулюючих форм і методів як

фіскального та монетарного характеру, так і програмних механізмів;

6) забезпечення ефективності реалізації стимулюючих і контролюючих функцій держави в напрямку оптимізації землекористування в аграрних формуваннях;

7) розбудова необхідних фінансових інститутів, які дають можливість зменшити ризики для соціально незахищених верств населення, а також для малих та нових аграрних товаровиробників, які виходять на ринок з певними інноваціями;

8) перебудова політичних інститутів у напрямку забезпечення їх транспарентності (прозорості), передбачуваності й ефективності [11, с. 55];

9) розвиток соціально орієнтованих інститутів, спрямованих на подолання бідності, диференціацію споживчих доходів та обмеження панування великого капіталу на сільських територіях.

У зовнішньому інституціональному середовищі аграрного землекористування необхідно забезпечити дієвість інститутів, які вводитимуть протекціоністські заходи щодо обмеження негативного антропогенного впливу й інтенсифікації використання земельно-ресурсного потенціалу, що сприятиме попередженню руйнівного впливу господарської діяльності на стан агроєкосистем [18].

Формування збалансованого інституціонального середовища у сфері аграрного землекористування нами запропоновано розглядати з позиції забезпечення взаємодії певного впорядкованого набору інститутів, що створюється з урахуванням міжнародних, національних, регіональних і локальних інтересів, зорієнтованих на вирішення проблеми досягнення еколого-економічної й соціальної ефективності використання земельних ресурсів у господарській діяльності та для забезпечення розвитку сільських територій (рис. 2).

Рис. 2. Модель формування збалансованого інституціонального середовища у сфері аграрного землекористування*

*Джерело: Розробка автора.

Інституціоналізацію використання земельно-ресурсного потенціалу і земельних відносин слід розглядати в економічному, екологічному, політичному, соціальному, духовному та культурному контексті, з урахування кращих традицій землекористування, неформальних норм поведінки людей на основі підприємницької етики, оскільки вони визначають суть і специфіку збалансова-

ного розвитку сільськогосподарського землекористування.

Інституціональне середовище збалансованого землекористування в аграрній галузі потребує комплексного підходу до вдосконалення з огляду на техніко-технологічні, екологічні та природно-ресурсні обмеження подальшого соціально-економічного розвитку в межах регіонального та локального вимірів.

Висновки. Для переходу аграрної галузі на модель збалансованого сільськогосподарського землекористування доцільним є формування відповідного інституціонального середовища у сфері аграрного землекористування, що передбачає планування та реалізацію пріоритетних програм соціально-економічного й екологічного розвитку країни та регіонів, здійснення інвестування, орієнтованого на подальшу екологізацію сільськогосподарського виробництва, визначення основних напрямів і параметрів розвитку аграрної галузі, включаючи її структурну перебудову з урахуванням екологічних та соціальних вимог тощо. У забезпеченні збалансованого землекористування важливим є також розвиток інститутів громадської думки та громадських інтересів в напрямі соціально-економічного розвитку сільських територій.

Основними складовими в системі інституціонального забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в сільськогосподарській діяльності нами визначено:

1) розвиток інститутів державного регулювання економіки в напрямі використання усієї сукупності регулюючих форм і методів для оптимізації землекористування в аграрних формуваннях;

2) розбудова необхідних фінансових інститутів, які дають можливість зменшити ризики для соціально незахищених верств населення, а також для нових аграрних товаровиробників, які виходять на ринок з певними інноваціями;

3) розвиток соціально орієнтованих інститутів, спрямованих на подолання бідності, диференціацію доходів та обмеження панування великого капіталу на сільських територіях;

4) врахування в процесі реалізації аграрної політики впливу неформальних інститутів у використанні земельно-ресурсного потенціалу в аграрному виробництві;

5) оптимізація сільськогосподарського землекористування з урахуванням обмежень, встановлених чинними інститутами щодо екологічного навантаження на навколишнє природне середовище.

Таким чином, подальший розвиток інституціонального забезпечення збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу в сільськогосподарській галузі має ґрунтуватись на комплексне вирішення наявних еколого-економічних і соціальних проблем, виходячи з інтересів аграрних формувань і територіальних громад, які формуються на локальному рівні, в напрямку визначення загальнодержавних пріоритетів у сфері сільськогосподарського землекористування.

Список бібліографічних посилань

1. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен. – М. : «Прогресс», 1984. – 367 с.
2. Корчинська О. А. Роль держави у забезпеченні відтворення родючості ґрунтів / О. А. Корчинська // Економіка АПК. – 2004. – № 9. – С. 33-36.
3. Кропивко М. Ф. Напрями удосконалення державного управління аграрним сектором в умовах децентралізації влади та дерегуляції діяльності / М. Ф. Кропивко, М. М. Ксенофонов, Н. В. Хміль // Економіка АПК. – 2015. – № 3. – С. 5-14.
4. Лупенко Ю. О. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю. О. Лупенко, В. Я. Месель-Веселяк, П. Т. Саблук та ін. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2012. – 112 с.
5. Митчелл У. Экономические циклы. Проблема и её постановка / У. Митчелл. – М. : Госиздат, 1930. – 487 с.
6. Нечипоренко О. М. Теоретичні основи організації зрошувального землеробства України / О. М. Нечипоренко // Економіка природокористування і охорони довкілля : [зб. наук. пр.] / Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2016. – С. 102-108.
7. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт ; [пер. с англ. А. Н. Нестеренко]. – М. : Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 527 с.
8. Піменова О. Інституційні засади сучасних соціо-еколого-економічних форм господарювання в аграрному секторі економіки України / О. Піменова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014. – № 10 (163). – С. 63-67.
9. Серл Дж. Что такое институт? / Дж. Серл // Вопросы экономики. – 2007. – № 8. – С. 4-27.
10. Татаркин А. И. Становление и развитие внутрифирменных институтов корпоративного управления (Опыт регионального исследования) / А. Татаркин, О. Романова, И. Ткаченко // Экономическая наука современной России. – 2000. – № 3-4. – С. 22-34.
11. Тиммермен Х. Украина и Белоруссия: «новые соседи» Европейского Союза / Х. Тиммермен // Мировая экономика и международные отношения. – 2004. – № 6. – С. 49-60.
12. Ходаківська О. В. Земельні відносини у сільському господарстві: регіональний вимір : монографія / Ходаківська О. В., Бурлака Н. І. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 240 с.
13. Шпикуляк О. Г. Інституціоналізм як методологія міждисциплінарного пошуку в економічній теорії / О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С. 141-147.

14. *Bertran K.-G. SOOS: system of public institution / K.-G. Bertran. - N.-Y.; Glencoe : The Free Press, 2004. - 399 p.*
15. *Commons J. R. Institutional Economics / J. R. Commons // American Economic Review. - 1936. - № 26 (1). - P. 237-249.*
16. Effects of institutional changes on land use: agricultural land abandonment during the transition from state-command to market-driven economies in post-Soviet Eastern Europe / Alexander V Prishchepov, Volker C Radeloff, Matthias Baumann, Tobias Kuemmerle, Daniel Miller // *Environmental Research Letters*. - 2012. - Volume 7, Number 2. - P. 1-13.
17. *Hayami, Y. Agricultural development: an international perspective / Y. Hayami, V.W. Ruttan. - Baltimore, Md/London: The Johns Hopkins Press, 1971. - 367 p.*
18. Reconciling Food Production and Biodiversity Conservation: Land Sharing and Land Sparing Compare / Phalan Ben, Onial Malvika, Balmford Andrew, Rhys E. Green // *Science*. - 2011. - № 333 (6047). - P. 1289-1291.
19. *Ruth DeFries. Land use change around protected areas: management to balance human needs and ecological function / DeFries Ruth, Hansen Andrew, B.L. Turner, Robin Reid, Liu Jianguo // Ecological Applications: Ecological Society of America. - June 2007. - Volume 17, Issue 4. - P. 1031-1038.*

Sydoruk B.O. Institutional components in system of balanced use of land-resource potential

The purpose of the article is to substantiate the main components in the system of institutional provision of balanced use of land-resource potential in the process of agricultural activity.

Research methodology. In the research have been used the following scientific methods: monographic, generalization, analysis and synthesis, induction and deduction, formation of causality of economic phenomena and processes in the agricultural sector, depending on the land use system.

Elements of scientific novelty. The procedure of institutional provision of balanced use of land-resource potential in the agrarian sector based on priority of the tasks of local, regional and national management level has been proposed. There's been grounded a model of formation of balanced institutional environment in the agrarian land use based on integrated approach to improve the system of use of land-resource potential in the agrarian sector.

Practical significance. In the conclusion has been grounded that the balanced use of land-resource potential in the agricultural sector should be based on a comprehensive solution to existing ecological, economic and social problems, taking into account interests of agrarian entities and territorial communities formed at local level considering an influence of both formal and informal institutes. Figs.: 2. Refs.: 19.

Keywords: agrarian sector, balanced land use, land-resource potential, integrated approach, institutionalism, formal institutes, informal institutes.

Sydoruk Borys Orestovych - candidate of economic sciences, senior research fellow, competitor for doctor's degree, NSC "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: b_sidoruk@ukr.net

Сидорук Б.О. Институциональные составляющие в системе сбалансированного использования земельно-ресурсного потенциала

Цель статьи - обосновать основные составляющие в системе институционального обеспечения сбалансированного использования земельно-ресурсного потенциала в процессе осуществления сельскохозяйственной деятельности.

Методика исследования: методы научного поиска: монографический, обобщения, анализа и синтеза, индукции и дедукции, анализ причинно-следственных связей экономических явлений и процессов в аграрном секторе экономики в зависимости от системы землепользования.

Элементы научной новизны. Предложен порядок институционального обеспечения сбалансированного использования земельно-ресурсного потенциала в аграрной отрасли, исходя из приоритетности решения задач локального, регионального и общегосударственного уровней управления. Предложена модель формирования сбалансированной институциональной среды в сфере аграрного землепользования, основанная на комплексном подходе к совершенствованию системы использования земельно-ресурсного потенциала в аграрной отрасли.

Практическая значимость. Обоснован вывод о том, что сбалансированное использование земельно-ресурсного потенциала в сельскохозяйственной отрасли должно базироваться на комплексном решении эколого-экономических и социальных проблем, исходя из интересов аграрных формирований и территориальных общин, которые формируются на локальном уровне, с учетом влияния как формальных, так и неформальных институтов. Илл.: 2. Библиогр.: 19.

Ключевые слова: аграрная отрасль, сбалансированное землепользование, земельно-ресурсный потенциал, комплексный подход, институционализм, формальные институты, неформальные институты.

Сидорук Борис Орестович - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант, ННЦ «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)
E-mail: b_sidoruk@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 28.12.2017 р.

Фахове рецензування: 04.01.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Сидорук Б. О. Институциональні складові в системі збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу / Б. О. Сидорук // *Економіка АПК*. - 2018. - № 1. - С. 74.

* * *